2.2.1. Kriisijuhtimine ja kriisiolukorra lahendamise eest vastutav asutus

Kriisijuhtimise eesmärk on tagada, et kriisiolukorra lahendamisel oleks selge, kes juhib, kes otsustab, kes täidab ning millal tuleb küsimus viia järgmisele juhtimistasandile.

KORKS ei asenda asutuste tavapärast pädevust ega Vabariigi Valitsuse seadusest (VVS) ja valdkonnaseadustest tulenevat juhtimiskorraldust. KORKS loob aluse erisusteks kriisiolukorraks valmistumise ja kriisiolukorra lahendamise juhtimiskorra ning annab vajaduse korral täiendavad volitused. VVS-i järgi on ministeerium oma valitsemisalas olevate ametite, inspektsioonide ja muude riigiasutuste kõrgemalseisev organ ning kantsler koordineerib ministeeriumi valitsemisalas olevate riigiasutuste tegevust.

Kriisiolukorra lahendamise eest vastutav asutus

Lahendav asutus korraldab konkreetse kriisiolukorra või selle osa lahendamist. Lahendava asutuse ülesanne on tagada, et tema vastutusvaldkonnas kujuneb kriisiolukorra lahendamiseks vajalik olukorrapilt, koordineeritakse tegevusi, valmistatakse ette otsuseid ning rakendatakse kriisiplaanides ette nähtud meetmeid kriisiolukorra või selle osa lahendamiseks

Lahendav asutus ei asenda Vabariigi Valitsust, peaministrit, ministeeriumi ega teisi kriisiolukorra lahendamises osalevaid asutusi. Samuti ei võta lahendav asutus üldjuhul üle teiste asutuste seadusest tulenevaid ülesandeid. Kriisiolukorra lahendamisel juhib ja koordineerib ta tegevusi ulatuses, mis on vajalik tema vastutusalasse kuuluva olukorra või selle osa lahendamiseks..

KORKS-i järgi võib lahendav asutus olla:

1. seaduses või riigi kriisiplaanis määratud valitsusasutus;
2. elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja või tema määratud asutus;
3. kohaliku omavalitsuse üksuse ametiasutus.

Kui lahendavat valitsusasutust ei ole seaduses või riigi kriisiplaanis määratud või mitme asutuse vastutusvaldkond kattub, määrab selle Vabariigi Valitsus. Kriisiolukorra lahendamiseks võib olla määratud ka mitu vastutavat valitsusasutust.

Lahendava asutuse peamised ülesanded on üldjuhul:

1. olukorra jälgimine ja üldpildi loomine;
2. kriisiolukorra lahendamiseks vajalike tegevuste koordineerimine;
3. asutuste ja isikute koostöö korraldamine;
4. juhtimisotsuste ettevalmistamine;
5. kriisiplaani rakendamise korraldamine;
6. vajaduse korral kõrgema juhtimistasandi teavitamine ja otsustusvajaduste esitamine.

Ava kõik

Kriisijuhtimine lühidalt

Kriisijuhtimine ei alga kriisiolukorra või erikorra kehtestamisega. Ohtu või häiret lahendab esmalt asutus või isik, kelle pädevusse ülesanne kuulub. Vajaduse korral kaasatakse teised osalised, suurendatakse valmisolekut ning võetakse kasutusele kriisiplaan või selle osa. Kriisiplaani võib KORKS-i järgi võtta kasutusele ka enne kriisiolukorda seda põhjustada võiva ohu tõrjumiseks.

Kui olukorda ei saa lähimuse põhimõttest lähtudes pädeval tasandil lahendada ning täidetud on KORKS-i §-s 4 sätestatud kriisiolukorra kehtestamise või tekkimise eeldused, rakendub KORKS-i kriisiolukorra juhtimiskorraldus.

Kriisiolukorra ajal võib juhtimist vaadelda nelja omavahel seotud tasandina, mida kirjeldab järgnev tabel.

Tabel 23. Kriisijuhtimise tasandid

Juhtimistasand	Kes?	Põhiroll
Vabariigi Valitsuse tasand	Vabariigi Valitsus, peaminister kriisiolukorra juhina, Riigikantselei VVd toetava organina	Vabariigi Valitsus otsustab kriisiolukorra lahendamise eesmärgi ja prioriteedid. Peaminister tagab Vabariigi Valitsuse tegevuse ühtsuse ja koordineerituse. Riigikantselei koordineerib täidesaatva riigivõimu asutuste tegevust
Ministeeriumite tasand	Minister ja ministeerium	Tagab oma valitsemisala tegevuse ühtsuse, koordineerib tegevust teiste ministeeriumidega ja toetab oma valdkonnas lahendavat asutust
Asutuste tasand	Kriisiolukorra lahendamise eest vastutav valitsusasutus	Korraldab oma vastutusvaldkonna kriisiolukorra või kriisiolukorra sündmuse lahendamist ning seob selleks vajalikud tegevused ja osalised tervikuks
Regionaalne tasand	Päästeamet, Regionaalne kriisikomisjon (RKK)	Päästeameti juhtimisel korraldab asutuste ja KOV koostööd ja teabevahetust

Need tasandid ei moodusta üht hierarhilist käsuliini. Iga asutus ja isik jätkab oma pädevuse kohaste

ülesannete täitmist. Kõrgema tasandi roll suureneb juhul, kui vaja on tagada mitme valdkonna tegevuse ühtsus, lahendada vastutuse või ressursi küsimus või kasutada KORKS-is konkreetsele juhtimistasandile antud volitust. KORKS-i § 36 säilitab ülesannete täitmise pädevatel asutustel, kuid annab Vabariigi Valitsusele, kriisiolukorra juhile ja kriisiolukorra lahendamise eest vastutavale täidesaatva riigivõimu asutusele (edaspidi lahendav asutus) kriisiolukorrajuhtimiseks ja selle lahendamiseks täiendavad õigused ja pädevuse.

Kriisireguleerimise põhimõtted

Eesti kriisireguleerimine lähtub neljast omavahel seotud põhimõttest:

1. **Detsentraliseeritus** tähendab, et iga ministeerium vastutab oma valitsemisala kriisivalmiduse ja oma vastutusvaldkonda kuuluvate ülesannete täitmise eest.
2. **Ametkondadeülene koostöö** (riigikaitse lai käsitlus) tähendab, et asutused ja isikud teevad ohtudeks ja kriisiolukordadeks valmistumisel ning nende lahendamisel koostööd ning osutavad üksteisele abi.
3. **Ülesannete jäävus** tähendab, et kriisiolukord ei lõpeta asutuste tavapäraseid ülesandeid ega pädevust. Kriisiolukorra ajal tuleb tagada esmajärjekorras kriisiülesannete täitmine.
4. **Subsidiaarsus** ehk lähimus tähendab, et olukorra lahendab võimalikult madalal tasandil asutus või isik, kellel on selleks vajalik pädevus ja võime. Kõrgemale tasandile viiakse küsimus siis, kui madalama tasandi võimalustest ei piisa.

KORKS väljendab eelkõige lähimuse ja koostöö põhimõtet §-s 3, mille kohaselt valmistub kriisiolukorraks ja lahendab seda iga asutus, isik ja põhiseaduslik institutsioon oma pädevuse kohaselt võimalikult madalal tasandil ning asutused ja isikud teevad omavahel koostööd ja osutavad abi.

Praktiline tähendus: vastutus jääb pädevale asutusele, koostöö seob asutuste tegevused tervikuks ning kesksemat juhtimist kasutatakse siis, kui see on vajalik.

Kes juhib kriisiolukorra lahendamist?

Vabariigi Valitsus ja kriisiolukorra juht

Vabariigi Valitsus (vaata ka **ptk 3.1.3**.) otsustab kriisiolukorra lahendamise eesmärgi ja prioriteedid ning määrab vajaduse korral kriisiolukorra lahendamise eest vastutava asutuse.

Kriisiolukorra juht on peaminister (vaata ka **ptk 3.1.4.**). Peaministri ülesanne on tagada Vabariigi Valitsuse tegevuse ühtsus ja koordineeritus, mitte võtta üle asutuste operatiivset juhtimist.

Riigikantselei (vaata ka **ptk 3.2.1.**) koordineerib kriisiolukorra lahendamisel täidesaatva riigivõimu asutuste tegevust. See on riigiülene koordineeriv roll ning ei asenda ministeeriumi vastutust oma valitsemisala ega lahendava asutuse vastutust konkreetse sündmuse lahendamise eest.

Minister ja ministeerium

Ministeerium (vaata ka **ptk 3.2.2.**) korraldab kriisiolukorraks valmistumist oma valitsemisalas ning kriisiolukorra ajal tagab valitsemisala tegevuse ühtsuse ja koordineerituse teiste ministeeriumidega ning toetab oma valdkonnas lahendavat asutust.

VVS-i järgi on ministeerium tema valitsemisalas olevate ametite, inspektsioonide ja muude riigiasutuste suhtes kõrgemalseisev asutus ning kantsler koordineerib valitsemisalas olevate riigiasutuste tegevust.

Seega säilib kriisiolukorra ajal ministeeriumi vastutus valitsemisala juhtimise eest, kuid konkreetse sündmuse või olukorra või selle osa vahetut lahendamist korraldab selleks määratud lahendav asutus.

Ministeerium ja lahendav asutus ei ole konkureerivad juhtimistasandid:

1. minister juhib ja ministeerium koordineerib valitsemisala;
2. lahendav asutus korraldab talle määratud sündmuse või olukorra vahetut lahendamist.

Regionaalne ja kohalik tasand

Päästeamet toetab kriisiolukorra lahendamist regionaalsel tasandil, korraldades koostööd ja teabevahetust riigivõimu asutuste ja kohaliku omavalitsuse üksuste vahel, nõustades kohalikke omavalitsusi ning juhtides regionaalset kriisikomisjoni. Regionaalne kriisikomisjon ei ole kriisiolukorra lahendamise operatiivjuht ega asenda lahendavat asutust, vaid toetab tema tegevust kohalikul tasandil

Kohalik omavalitsus (vaata ka **ptk 3.3.**) täidab kriisiolukorra ajal talle seadusega pandud ülesandeid ning kohaliku omavalitsuse kriisikomisjon koordineerib kriisireguleerimist kohaliku omavalitsuse üksuses. Elanikkonnakaitse tegevuste puhul on sõltumata kriisiolukorra olemusest kriisiolukorra lahendamise eest vastutav asutus Päästeamet.

Viimati uuendatud 02.10.2026